

David Albahari

Obnova kratke zgodbe

Čeprav je večini ameriških metafikcionalistov iz šestdesetih let najbolj uspelo prav s kratkimi zgodbami, se je njihova veličina vendarle merila z vrednostjo njihovih romanov. Na vso srečo metafikcija še zmeraj dovoljuje izlete v romaneskne konstrukcije, predvsem, kadar se združi s splošnejšimi aspekti postmodernizma. Njen največji strah, strah pred izčrpanostjo književnih oblik, ki jo je prisilil – kakor je pravil John Barth –, da piše romane, ki niso oponašali življenja, temveč književno vrsto, imenovano Roman, je v njej prebujal tudi strah pred izčrpanostjo pomena. Ker kratkost in jasnost jamčita naglo izrabo pomena, so se ameriški pisci spuščali v dolge prozne stvaritve, in v njihovih zapletenih, labirintom podobnih prostorih se je izgubljala vsaka sled za zamišljenim sporočilom. Klasičen primer je roman Thomasa Pynchona *Težnostna mavrica* (*Gravity's Rainbow*, 1973); na skorajda osemsto straneh demonstrira pripovedno virtuoznost in domiselnost, ki v sodobni ameriški književnosti nima tekmeča.

Strah pred izčrpanostjo je pripeljal, paradoksalno, do izčrpanosti metafikcijskih obrazcev in odprl pot zgoščeni, minimalistični, realistični prozi. Njen pojav je sovpadel z obnovo zanimanja za kratke zgodbe, ki so morda prvikrat postale merilo vrednosti posameznih avtorjev. Glavni razlog je verjetno treba iskati v tem, da novemu realizmu in njegovemu ogoljenemu, poenostavljenemu jeziku ne ustrezajo daljše oblike. Tisto, kar v kratki zgodbi, povedano v jeziku »umazanega realizma«, dobi v svoji nedorečenosti skorajda mističen pomen, se v romanih spremeni v razvodenelo sliko jalovega vsakdanjega življenja.

K novi privlačnosti kratke zgodbe je prispevalo še nekaj: s svojo zgoščenostjo in nepredvidljivo fleksibilnostjo je postala idealno sredstvo za prikazovanje duhovnega razpotja njenih junakov. Iz perspektive sedemdesetih in še posebno osemdesetih let so namreč šestdeseta dobila skorajda mitske dimenzije; v času, v katerem obstaja samo materialna dimenzija stvari, se duhovne vrednosti in duhovne svoboščine šestdesetih pojavljajo kakor rajске slike, sledovi sodobne Atlantide. Čeprav

je ta občutek hrepenenja za ne tako davnim časom najti v delih mnogih novih realistov, je prav Ann Beattie (1947) na njem zgradila vso svojo pripovedno poetiko.

Beattiejevo so celo poimenovali za generacijskega pisca ameriške protikulture, čeprav je sama to spodbijala in trdila, da jo kot pisateljico zanima vsak občutek praznine in nesreče, kakor tudi nezmožnosti komuniciranja in neartikulirano hrepenenje. Vendar večina njenih junakov prihaja iz šestdesetih let, sedanji čas pa občutijo kot obdobje izgubljenosti in razočaranja. Beattiejeva ne piše o velikih duhovih in telesnih zlomih in preobrazbah, temveč o skorajda neopaznih trenutkih spremembe, o stvareh, ki se, kot je o njeni prozi pisal John Updike, »zgodijo ,nekje tam', nato pa oblegajo tisti strašni ,tukaj', kjer bivamo vsi«. Neki kritik je takole opisal prozo Ann Beattie: »Stvari, ki jih govore in počno njeni liki, so kakor nerazložljivi šumi, ki jih proizvajajo zelo stare hiše sredi noči. Ko jih slišite, se preplašeni prebudite – le kaj bi to lahko bilo? – in nato se povrne razum in vi nelagodno znova potonete v sen.« V zbirkah svojih kratkih zgodb Beattiejeva piše o ljudeh, ki so izstopili iz stvarnosti, o samotarjih, ki imajo lahko radi samo predmete, ki jih obdajajo, ali o medčloveških odnosih, ki postopoma razpadajo. Vendar v razpadu stvarnosti ali tradicionalnih vrednot in odnosov med njimi njeni junaki ne najdejo občutka osvobajanja, v katerem bi vsekar prepoznali nekaj duha šestdesetih. Ne doživljajo svojevrstne razsvetlitve, temveč se soočajo s strašnim občutkom, da nikamor ne spada, da lebdijo izgubljeni v prostoru, v najstrašnejšem vseh labirintov – labirintu praznine.

Prevedel Andrej Blatnik